

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. V. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_309A-txt-shoot-idm239.pdf (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

At skrive et Udtog af Verdens-Krøniken, er et af de mageligste Arbejder man vil ønske sig, naar man har Lyst til at oversætte en tydsk Bog, eller rapse sammen allevegne fra, saa om det ene Rige, og saa om det andet, som det kan træffe: Navn paa Navn, Aarstal paa Aarstal, Beenrad paa Beenrad, og høit lidt Hoved-Kjød som Pragmatisme. At skrive en behagelig og sammenhængende Udsigt over de vigtigste Verdens-Begivenheder, det være sig nu til Skolebrug eller Almeen-Læsning, er heller intet Hexerie, naar man kan lidt Dansk, og er fortroelig med en Spittler, Heeren og Johannes Müller, og dog har vi ikke en saadan Bog paa Dansk at række enten Unge eller Gamle, ja, saavidt jeg kjender til den vihistoriske Literatur, har man den endnu ingensteds; thi Müllers skulde være den eneste, og er dog dertil baade for overlæsset, udstykket og læstebundet eller eensformig. Men, naar man nu skulde nævne en Bog, der af alle er vanskeligst at skrive, da tør jeg vel sige, det er et Udtog af Menneske-Historien, som stræber at give en Udsigt over Tidernes Løb i det Hele, over Aandens Flugt og Legemets Færd, og det indbyrdes Forhold. At det maa være vanskelig, kan man alt deraf slutte, at det hidtil er neppe forsøgt, men Vanskeligheden begribes dog først tilgavns, naar man ret betænker hvad det vil sige, at det er noget, som for at gjøres mesterligt, forudsætter en Indsigt i Menneskets Væsen, som Ingen besidder, saalænge end Tiderne løbe. Det er imidlertid let at forstaae, at for Menneskets høiere Bestemmelse er Historien unyttig, hvis han i den kun seer et Virvar af Handling, og Følelsen heraf er jo unægtelig det som har avlet den Fordring, at Historien skal skrives pragmatisk : saavidt muelig udvikle Alt i sit Forhold, som Aarsag og Virkning; men det er jo dog Blindhed, naar man indbilder sig, at dette kan skee under eensidig Betragtning af de udvortes Tildragelser, og de Hensigter enkelte Gjerninger nærmest afbilde, naar man dog ikke kan nægte, at disse Hensigter laae i en Tænkemaade og et Sindelag, der viivar historisk udviklet af et moralsk og aandigt Forhold, der indsllynger den Enkelte i det Folk han tilhører, og Folket i Slægten. Vil man sige, at det er umueligt, saaledes at forfølge en Virkning fra Aarsag til Aarsag op til det inderste Udspring, da siger man vel noget ganske Fornuftigt, men dog vist ikke Noget, som beviser, at f. Ex. Perser-Krigen er forklaret, naar man veed hvorledes den udbrød, og lige vist bliver det, at saalænge man ikke i det Mindste kan bringe et Folks og en Tidsalders udvortes Bedrifter i Forbindelse med deres indvortes Liv eller Død, med deres Tro og Tænkemaade, da er Intet forklaret. Fra en anden Side er det ligesaavist, at uagtet de første Forsøg maa være saare ufuldkomne, ere de dog aldeles nødvendige, hvis man vil tænke at nærme sig Maalet. Vel kan man med Føie sige, at det nok var sikkerst, at begynde med et enkelt Folk, eller en enkelt Tidsalder, hvor Forbindelsen mellem det Indvortes og Udvortes er mindst forborgen, og det Raad fulgte vore Fædre; thi de begyndte med Jødernes Historie, hvor Alt udstrømmer af det høieste menneskelige Forhold: Forholdet til Gud, og trøstig anvendte de denne Histories Lærdomme paa hele Menneske-Slægten, fordi de troede, at den var idel Sandhed, fordi de vare Christne i Eenfoldighed. Vare nu vi det Samme, viida vilde vores Indsigt i Historiens Sammenhæng med Eet vorde saare betydelig; thi vi have naaet den Grad af Ud vikling, at vi i Jødernes Historie ei alene kan see den Sammenhæng, som fortælles os, men ogsaa for en stor Deel den naturlige, som lærer os at kjende Lovene for den menneskelige Aands Udvikling, ligesom vi i Skriften finde mangt et Udsagn, der, troet som usvigelig Sandhed, kaster Lys selv ind i de dunkleste Vraaer af Menneskets Inderste. At nu imidlertid Fædrenes Troe er det almindelige Savn, at Jødernes Historie paa allehaande Maader gjøres til et Eventyr, og kan af en selvklog Fornuft, tildeels med Skin af Ret, kaldes i Tvivl, og at man almindelig ei lader Skriftens Ord gjælde, uden for hvad man selv vilde sige, eller dog gad hørt, det er noksom bekjendt, og en Betragtning af Historien i Bibelens Lys er da naturligviis Noget, hvorom Tiden lader haant. Dog, Sandhed har en egen Maade at gjøre sig kjendelig og følelig paa, og Tidens Haan maa da ingenlunde afholde en Christen fra at benytte Lyset, og, naar han føler Kald til at tale, da, uden Tvivl og Frygt at lade Skriften høirøstet bedømme Tidernes Løb og Folkenes Idrætter, Tungernes Tale og Kæmpernes Værk. Saaledes tænkte jeg, og skrev det korte Begreb af Verdens-Krønike, som for mere end fire Aar siden 1xudkom og stødte saa mange. Jeg stræbde, i den christnede Tids Historie, især fra Luthers Dage af, at forbinde tvende Øiemeed: det første og fremmerste var at forkynde, hvad Bibelen sagde om hvad man i de forbigangne Dage kaldte Christendom, forkynde især, at hvad man i forleden Aar mere og mere udgav derfor, var kun et Hedenskab som udsmykkede sig med enkelte af Christendommens afplukkede Fjere. Mit andet dermed forbundne Øiemeed var, saa godt jeg kunde, at pege paa, hvorledes Kraft og Dyd, og Alt hvad man dog end paa Papiret udgav for Slægtens Adel, var aftaget og forsvundet, alt som den gamle, paa Bibel-Ordet hvilende og hjertelige, Christendom forsvandt. Det første Øiemeed var nemt at naae, saavidt jeg havde Bibelen og Tidens Skrift for Øie, det andet derimod var meget mere vanskelig, ei blot fordi det forudsatte mere udbredt Kundskab og et øvet Øie, men især fordi Begreberne om Kraft og Dyd, om Sang og Vidskab, kan umuelig være eens hos den der troer, og den der nægter Bibelordets Underviisning om Gud, om Menneskets Vilkaar og hans Bestemmelse i Tid og Evighed; ja i en Tidsalder, der for det Meste Kjød kaldtes Aand, Handlinger Dyd, Klang Poesie, og Pølsesak Vidskab, var slet ingen Enighed muelig. Det var da i Grunden naturligt, at ligesom man ved at høre xmin uforbeholdne Erklæring om Alt hvad der streed mod Guds Ord, tillagde mig Fornuft-Skye og Menneske-Had, man saaledes og, ved at see paa min Vurdering af hvad der gjaldt for Stort og Skjønt, henviiste mig til Daare-Kisten, for der at vænne mig til Tidens Viisdom. Det var *naturligt*, siger jeg, at dette skedte, og at man i sin Harm misvurderede de Fortrin hos min Bog, man ikke kunde nægte: en samvittighedsfuld Stræben efter at fortælle sandfærdig, forenet med en langt mere livlig og sammenhængende Forestilling af den religiøse, videnskabelige og politiske Digten og Tragten, end sædvanlig, det var naturligt, men man snoe det som man vil, det var høist uforsigtigt; thi vilde man ikke have Ord for, netop i Modsætning til mig, at være tolerant, human og liberal? og selv Skinnet bortkastede man jo, ved at nægte mig den Ret man selv vilde nyde, nægte mig Ret til at kalde dem Løgnens og Mørkets Tjenere, der deels havde kaldt mine Troes-Forvandte saa, deels paastaaet Ting, hvoraf aabenbar fulgte, at enten de, eller Jesus og Apostlerne maatte være det; nægte mig endog, hvad man tilstod dem der undergrov

Historien og Religionen: Overbærelse, for Nyhedens og Dristighedens, for Conseqventsens og Kraftens, for Stilens og Sprogets Skyld. De gave altsaa tilxikjende, at det i Grunden var dog deres Mening, at Tolerancen burde have sine Grændser, og sættes til Side, naar *det* bestormedes, som man ansaae for vigtig Sandhed, og derved er det klart, at man netop frikjendte mig for den eneste Brøde, jeg egenlig sigtedes for, og *modsigde derved sig selv*. Vel klagede man ogsaa over, at min Bog stødte an imod Konstens Regler, men det var kun at smile eller ynkes over; thi hvem havde lovet dem et Konstværk, hvem kunde tænke paa Konst, hvor Talen var om, enten Tiden foer til Himmels eller til Helvede, og har man saa endda kunnet nævne mig en eneste Udsigt over Verdens-Krøniken, hvori der fandtes mere inderlig, usøgt *historisk* Konst! Man lagde vel endelig ogsaa Bogen historiske Feil til Last, og trak paa Skuldrene over Forfatterens Mangel saavel paa Kundskab som Kritik, men det var dog vel nok saa latterligt, da man ei fandt een Feil, som havde selv kun Skin af Uredelighed, ikke en historisk Vildelse, som Noget enten bygdes eller kunde bygges paa, ja, har man ikke maattet tie til mine Mod-Beviser for, at alle Feilene man raabde paa, indsvandt i Historiens Lys til et Par saadanne Ubetydeligheder, som man kun med halv Undseelse kunde anmærke, og at min hele kritiske Brøde var den, at jeg, som hver Christen maa og skal, tog XII Alt i Bibelen for idel Sandhed saa som det fortaldes!